

BÖLÜM VI

SIKIŞMA VE TEPKİME BİÇİMLERİ

6. CEZALANDIRMANIN ETKİLERİ VE/VA GÖSTERİLEN TEPKİLER

Eğitimi bir kontrol aracı olarak gören yaygın bir anlayışa göre, disiplinsiz bir örgüt, örgütsüz bir yönetim olamaz. Burada disiplin, çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmeyi, kendi kendini denetleme ya da iç denetim olan ahlak gelişimini sağlamayı amaçlayan bir yetiştirme anlayışı olarak kabul edilmekte; temelinde "öğreticilik" yer almakta; çocukta disiplin yoluyla oto kontrolü geliştirme yanında, sorumluluk duygusunun kazandırılması amaçlanmaktadır (Özyürek, 1996; Edwards, 1993; Evertson, Emmer, 1982; Veenman, 1984; Evertson, Harris, 1992; Evertson, Emmer, Anderson, 1980; Tulley, Chiu, 1995; Veenman, Raemamakers, 1995; Merreet, Wheldall, 1988). Bir diğer anlatımla kontrol, öğrencilerin amaçlarını gerçekleştirirken, yanlış yönlendirilmelerini ve şekillenmelerini engelleyerek, onların kişiliklerini rencide etmeden, yönlendirme süreci olarak tanımlanmakta; bu sürecin göreve yönelik bir disiplin anlayışıyla iki tarafın memnun edilmesiyle başarıya ulaşacağı iddia edilmektedir (Tanner, 1978). Söylendiği gibi **iki tarafın da aynı anda ve aynı davranıştan memnun olması, yani bir tarafın kişiliğini rencide etmeden diğerince uygulanan bir disiplin anlayışı ne kadar mümkün sayılabilir?**

Bu bölüm altında, öğrencilerin okuldaki "negatif davranışlara (azarlanma, tokat-dayak yeme) karşı gösterdiği tepkiler ele alınmaktadır. Bu cezalar, öğrenci üzerinde nasıl bir etki bırakmaktadır? Durumun daha iyi anlaşılabilmesi için, öğrencilere sadece kendi hissettikleri değil, arkadaşlarının ve ailesinin tepkilerini de nasıl algıladığı sorulmuş; böylece "toplam" (doğrudan-dolaylı) etkilenme biçimleri görülmeye çalışılmıştır.

6.1. Öğrencilerin Duygu ve Tepkileri: Korkuyla Eğitilmek

Öğrencilerin okulda karşılaştıkları cezalandırıcı bir davranış karşısında gösterdikleri duygu ve tepkileri şu şekilde bir örüntü oluşturmaktadır:

- « Okuldan ve öğretmenlerden uzaklaşma,
- « Haksız görme ve içe kapanma,
- » Düzelmeye,
- Psikosomatik tepkiler,
- * Umursamazlık.

Öğrencilerin Öğretmenlerin Cezalandırıcı Davranışlarına Tepki Örüntüleri (Varimax Dönüşümlü Faktör Analizi)						
	1	1	2	3	4	5
Uzaklaşma						
Derslerime daha az çalışıyorum	,553	,726			,119	
Okulu bırakmak istiyorum	,537	,672		-,156	,219	
Okul ve öğrencilikten nefret ediyorum	,561	,652	,201	-,164	,259	
Derslerde daha az söz alıyorum/ da	,438	,603	,261			
Elimden gelse, onlara aynı karşı	,535	,600	,399			
Okula gelmiyorum	,498	,582	-,192	,108	,265	,203
Okul müdürüne/öğretmene nefretim artıyor	,597	,549	,522	-,125		
Arkalarından kötü sözler söylüyorlar	,414	,537	,315			,138
Haksızlığa uğrama/ Aşağılanma						
Kendimi çok kötü/aşağılanmış hissediyorum	,620	,103	,753		,201	
Haksızlığa uğradığımı düşünüyorum	,587	,143	,730			,183
Çok sinirli oluyorum	,519	,252	,652		,173	
Kendi içime kapanıyorum	,547		,574		,456	

Düzelme						
		1	2	3	4	5
Başarı düzeyim yükseliyor	,698			,832		
Arkadaşlarımla ilişkilerim düzel	,680			,820		
0 öğretmenle ilişkilerim düzeliy	,648	-,121		,788		
Psikosomatik semptomlar						
Titremeler geçiriyor/bayılıyorum	,612	,189			,756	
Baş/mide ağrılarım artıyor	,635	,124	,248		,745	
Her şeyden korkmaya/şüphelenmeye	,480	,234	,353		,547	
Umursamazlık						
Biraz bozulsam da, pek önemsemiy	,739		,108			,850
Olayı umursamıyor, dalga geçiyor	,700	,224				,801
Özgül Değer		5,386	2,153	1,687	1,226	1,148
Açıklanan Varyans		26,929	10,767	8,434	6,128	5,738
PCA- Varimax Dönüşümlü Faktör Analizi 7 iteration.						

6.1.1. Umursama(zlık)

Öğrencilerin % 4 ile % 6'lık bir grubu hariç, hemen tamamı azarlama veya dayak-tokat olaylarından etkilenmektedir.

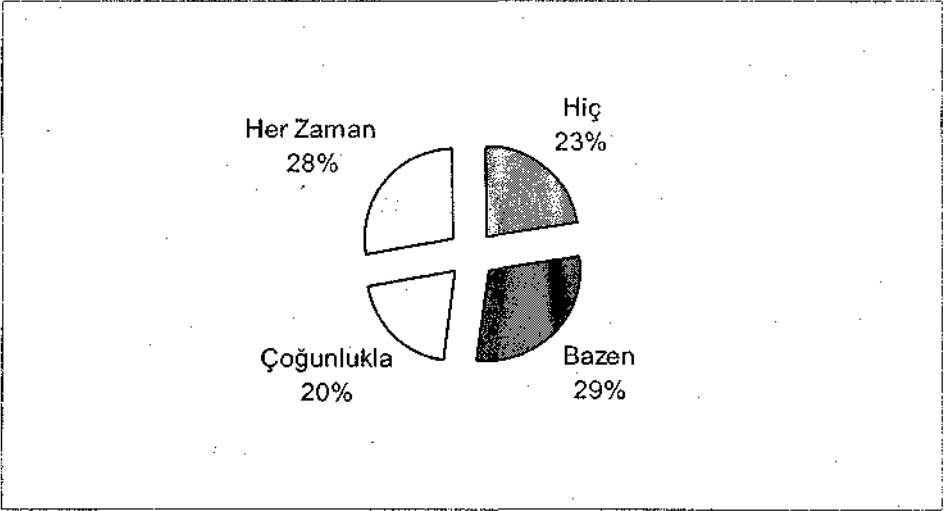
Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Olayı umursamıyor, dalga geçiyorum	76,3	16,7	2,6	4,3
Biraz bozulsam da, pek önemsemiyorum	45,9	37,8	10,0	6,3

6.1.2. Haksızlık, Aşağılanma ve İçe Kapanma

Öğrenciler en fazla bu gruptaki tepkileri gösterdiklerini ifade etmektedir. Yani sinirlenmekte, içine kapanmakta, aşağılandığını ve haksızlığa uğradığını düşünmektedir.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Verdiği Tepkiler	Öğrencinin Kendi İçine Kapanma Durumu			
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Kendimi çok kötü/aşağılanmış hissediyorum	22,2	32,0	21,1	24,6
Haksızlığa uğradığımı düşünüyorum	21,4	37,4	19,7	21,4
Çok sinirli oluyorum	19,3	29,5	19,6	31,6
Kendi içime kapanıyorum	22,9	29,0	20,1	28,0

Öğrencinin Kendi İçine Kapanma Durumu

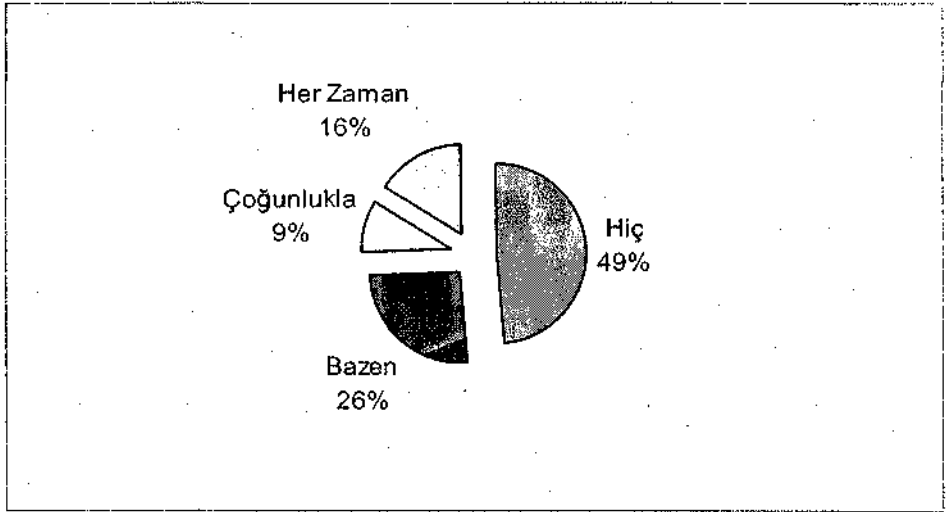
Cezaların öğrencinin düzelmesi amacıyla verildiği düşünüldüğünde sonuçların her zaman beklenilene vermediğini söyleyebiliriz. Nitekim öğrencilerin % 28'i ceza aldıktan sonra içe kapandıklarını bildirmişlerdir.

6.1.3. Okuldan ve Öğretmenlerden Uzaklaşma

Öğrenciler, bir ceza davranışıyla karşılaştıklarında o davranışta bulunun öğretmen ve idareciden nefret etmekte ve aynı karşılığı vermek istemektedir. Derslerdeki söz alma düzeyleri de düşmektedir.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Verdiği Tepkiler	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Derslerime daha az çalışıyorum	54,5	30,5	7,4	7,6
Okulu bırakmak istiyorum	72,3	15,8	4,9	6,9
Okul ve öğrencilikten nefret ediyorum	62,5	21,0	7,4	9,0
Derslerde daha az söz alıyor/ daha az yanıt veriyorum	42,6	36,8	11,3	9,3
Elimden gelse, onlara aynı karşılığı vermek istiyorum	48,3	25,9	9,4	16,4
Okula gelmiyorum	76,6	16,9	3,0	3,5
0 müdüre/öğretmene nefretim artıyor	47,8	27,7	9,4	15,1
Arkalarından kötü sözler söylüyorum	66,3	23,8	4,1	5,8

Öğrencinin Aynı Karşılığı Vermeyi isteme Durumu

Verilen cezalar karşısında genel olarak okuldan uzaklaşma tepkisi gösteren öğrencilerin bir kısmı aynı cezayı müdür ve öğretmenlerine vermeyi düşünmektedirler.

6.1.4. Psikosomatik Tepkiler

Öğrencilerin % 38'lik bir grubu (hiç de azımsanamayacak önemli bir oran), baş veya mide ağrıları geçirmektedir. Yaklaşık yarısının korku ve şüpheleri daha da kökleşmektedir. Yaklaşık % 20'lik bir grubunda bayılmalar görülmektedir.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Titremeler geçiriyor/bayılıyorum	78,3	12,5	4,8	4,4
Baş/mide ağrıları artıyor	62,1	22,4	6,3	9,1
Her şeyden korkmaya/şüphelenmeye başlıyorum	53,0	27,3	8,5	11,2

6.1.5. Düzeltme

Yukarıda sayılan olumsuz davranışlarla birlikte, "olumlu" sayılabilecek etkiler yarattığı da ifade edilmektedir. % 60-70 oranında bir kitle ilişkilerinin düzelmesi veya başarısının artışına da etkide bulunduğunu beyan etmektedir.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Başarı düzeyim yükseliyor	34,1	28,8	18,3	18,8
Arkadaşlarımla ilişkilerim düzeliyor	30,5	25,8	16,6	27,1
0 öğretmenle ilişkilerim düzeliyor	41,4	24,6	15,0	18,9

Bu sonuçlardan, "**korkuyla eğilmek**" şeklinde nitelenebilecek bir yorum getirilebilir. Bir başka deyişle "şiddet ve zora dayalı eğitim" tarzında bir modelle karşı karşıya bulunduğumuz söylenebilir.

6.2. Algılanan Arkadaş Tepkisi: Anomi veya "Herkes Haklı"

Okulda bir cezalandırma durumunda, algılanan arkadaş tepkileri dört tip altında toplanmaktadır:

- Uyarıcı destek,
- Uzaklaşma,
- Dayanışma,
- Dalga geçme, alaya alma.

Cezalandırılan Öğrencilerin Arkadaşlarının Tepkileriyle İlgili Algıları (Varimax Dönüşümlü Faktör Analizi)					
	1	2	3	4	
Uyarıcı destek					
Bir daha hata yapmamam için uyar	,743	,838	,137	-,146	
Beni teselli ediyorlar	,757	,828	-,134	,199	-,116
Bana yardımcı olmaya çalışıyorlar	,722	,772	-,103	,297	-,168
Uzaklaşma					
Benden uzaklaşıyor, birlikte olmak istemi	,725		,827	-,120	,162
Benden korkuyorlar/Çekinmeye başlıyorlar	,640	-,100	,740	,282	
Dayanışma					
Beni haklı buluyorlar	,804	,131		,881	
Bana daha fazla yakınlık duyuyorlar	,624	,184	,242	,495	-,536
Dalga geçme					
Benimle alay ediyor, dalga geçiyorlar	,827	-,103	,205	,141	,869
Özgül Değer					
		2,392	1,561	1,022	,868
Açıklanan Varyans					
		29,903	19,507	12,780	10,853

PCA- Varimax Dönüşümlü Faktör Analizi 6 iteration.

6.2.1. Uyarıcı Destek

Öğrencilerin çoğu (% 80-85 oranında), arkadaşlarının "uyan" da içeren bir destek verdiklerini ifade etmektedirler.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Arkadaşlarının Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Bir daha hata yapmamam için uyarıyorlar	21,6	32,0	16,9	29,5
Beni teselli ediyorlar	15,9	23,1	22,4	38,6
Bana yardımcı olmaya çalışıyorlar	14,5	24,3	27,9	33,3

6.2.2. Uzaklaşma

Bir önceki destekleme oranlarının aksi yönünde, % 25-30'luk bir grup böyle durumlarda arkadaşlarının kendisinden daha da uzaklaştığı duygusunu taşımaktadır.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Arkadaşlarının Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Benden uzaklaşıyor, birlikte olmamayı tercih ediyorlar	75,9	15,5	3,9	4,7
Benden korkuyorlar/Çekinmeye başlıyorlar	73,8	16,0	5,0	5,2

6.2.3. Dayanışma

Haklı bulma ise, her zaman olmasa da, % 80'lere kadar ulaşmaktadır. Ama aynı şekilde, hatta bir miktar daha yüksek oranda, müdür ve öğretmenler de, haklı bulunmaktadır.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Arkadaşlarının Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Beni haklı buluyorlar	21,7	46,7	14,3	17,3
Bana daha fazla yakınlık duyuyorlar	38,5	28,9	14,1	18,6
Müdürü/Öğretmenleri haklı buluyorlar	12,2	13,0	45,2	29,7

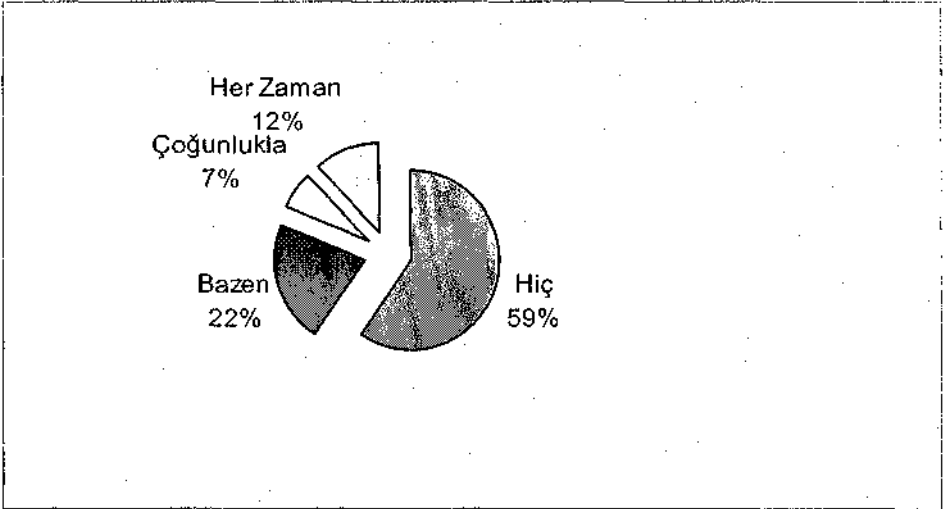
Sanki bir "anomik" durum söz konusudur. Neye neden yönelmesi gerektiği, neyin iyi ve/ya kötü olduğu konusunda bir istikrarsızlık gözükmektedir.

6.2.4. Dalga Geçme

Öğrencinin ceza alması bazı durumlarda arkadaşları için alay konusu olmaktadır. Bu öğrencileri duygusal açıdan olumsuz etkilemektedir.

Öğrencinin Müdür ve Öğretmenleri Tarafından Azarlandığı ya da Dayak Yediği Durumlarda Arkadaşlarının Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Benimle alay ediyor, dalga geçiyorlar	59,4	21,5	7,0	12,0

Arkadaşlarının Alay Etme ve Dalga Geçme Durumu

Arkadaşlarının kendisiyle dalga geçtiğini düşünenler % 40 civarındadır. Ancak % 12'lik bir grup, sürekli kendisiyle dalga geçildiğini ifade etmektedir ki, bu durum öğrencilerin benlik saygılarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

6.3. Algılanan Aile Tepkisi: Utanç ve Çekingenlik

Bu alt başlıkta çocukların, karşılaştıkları bir cezayı anne-babalarının nasıl gördüğü ile ilgili algılamaları tartışılmaktadır.

Cezalandırılan Öğrencilerin Aillerinin Tepkileriyle İlgili Algıları (Varimax Dönüşümlü Faktör Analizi)								
	1	1	1	2	3	4	5	6
Okulu değiştirme								
Okulumu değiştirmek istiyorlar	,687	,786	,147			,173		,131
Sınıfımı değiştirmek istiyorlar	,647	,781					,136	
Beni okuldan almak istiyorlar	,581	,720	,188			,140		
Bozulma ve çekingenlik								
Bozuluyorlar ama çok önemsemiyorlar	,618	,119	,762					
Hiç umursamıyorlar/ilgisizler	,588	,234	,687				-,144	,172
Okula gelmek istemiyorlar	,557	,118	,625	-,112	,294	,206		-,109
Durumdan utanıyor/çekiniyorlar	,475		,541		,319	,252		
Uyarıcı destek								
Bir daha olmaması için beni uyarıyorlar	,617				,778			
Benimle daha çok ilgileniyor, yaklaşıyorlar	,559		-,113	,635	-,147	,333		
Müdür ve öğretmenleri haklı buluyorlar	,614		,149	,605	,434			-,193
Cezalandırma								
Daha ağır şekilde cezalandırılmamı istiyorlar	,676	,168	,124			,789		,102
Bana onlar da kızıyor/ceza veriyorlar	,622	,183				,748	,116	
İşbirliği								
Müdür ve öğretmenlerle işbirliği yapıyorlar	,699	,167				,124	,805	
Okula gelerek bilgi alıyorlar	,655				,382		,711	
Haksız bulma								
Müdür ve öğretmenleri haksız buluyorlar	,762		,138	-,213	,116	,111		,816
"Benim çocuğum yapmaz" diyorlar	,678	,199		,295				,739
Özgül Değer		3,438	2,060	1,386	1,179	1,024		,949
Açıklanan Varyans		21,486	12,875	8,663	7,368	6,403		5,931
PCA, Varimax dönüşümü, <i>i</i> iterasyon.								

Çocukların algılamalarına göre ailelerin bir cezalandırma durumunda gösterdikleri tepkiler, altı noktada toplanmaktadır:

- Okulu değiştirme,
- İlgisizlik, bozulma ve çekingenlik,
- Uyarıcı destek,
- Cezalandırma,
- Bilgi alma ve
- Okulu haksız bulma.

6.3.1. Okulu Değiştirme

Ailenin çocuklarının cezalandırılmasına gösterdikleri tepkilerden biri okulu değiştirme isteği şeklindedir. Ancak bu gruptaki tepkiler % 20-25'lik bir grupla sınırlıdır.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Okulumu değiştirmek istiyorlar	76,8	12,7	4,8	5,7
Sınıfını değiştirmek istiyorlar	75,1	13,6	5,6	5,6
Beni okuldan almak istiyorlar	80,6	10,7	3,4	5,3

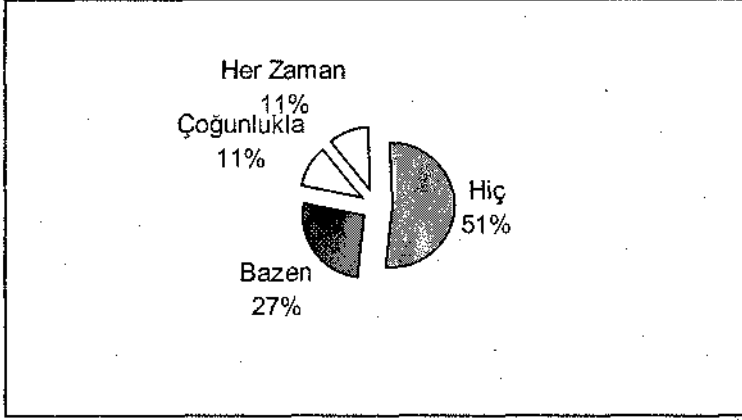
6.3.2. İlgisizlik, Bozulma ve Çekingenlik

Genel bir kaçınma durumuyla özetlenebilecek bu gruptaki davranışlardan en büyük oram % 50 ile ailelerin utanması almaktadır. Bu çocukların algısına dayalı bir değerlendirme olduğundan çok acı bir durumu göstermektedir: Bir başka deyişle, çocuklar ailelerinin kendisinden (yaptığı davranışlardan) utanıldığını düşünmektedir. Veya kendisi, ailesinin okula gelmekten utanıldığını düşünmektedir. Her iki durumda da, kendine veya ailesine yönelik benlik saygısının düşük olduğu açığa çıkmaktadır.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Bozuluyorlar ama çok önemsemiyorlar	65,2	20,9	7,6	6,2
Hiç umursamıyorlar/ilgisizler	78,6	11,8	3,3	6,3
Okula gelmek istemiyorlar	62,8	20,1	8,6	8,5
Durumdan utanıyor/çekiniyorlar	50,9	26,6	11,3	11,2

Okulda ceza alan çocukların % 49'u ailelerinin bu durumdan utandıklarını düşünmektedirler. Bu durumda böyle bir olaya sebebiyet vermektan dolayı kendilerini aşağılanmış ve değersiz hissetme olasılıkları söz konusu olabilmektedir.

Ailelerin Utanma Durumu

6.3.3. Uyarı Esaslı Destek

Çocuklarının cezalandırılması durumunda ailelerin, genelde açık bir tarzda olmasa da, kendi çocuklarını haksız gördükleri ve böyle durumların tekrarlanmaması konusunda "tatlı sert" bir sınırdan kaygılarının arttığı söylenebilir.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler	Verdiği Tepkiler			
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Bir daha olmaması için beni uyarıyorlar	17,9	17,6	20,9	43,6
Benimle daha çok ilgileniyor, yardımcı oluyorlar	19,2	23,2	23,6	34,0
Müdür ve öğretmenleri haklı buluyorlar	16,5	18,4	39,6	25,5

6.3.4. İkinci Kez Cezalandırma

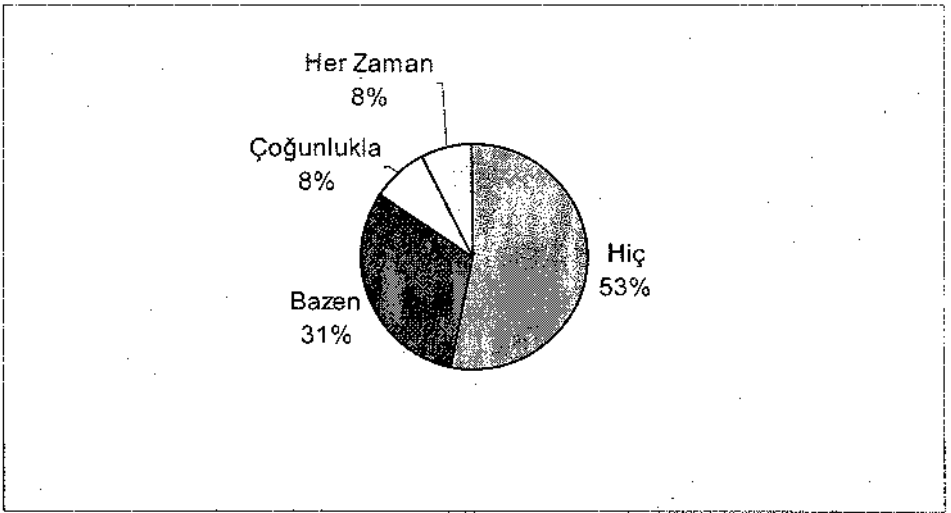
Ailelerin neredeyse yarısı, çocuğu ikinci kez cezalandırmaktadır. Çocuğun davranışını, aynı zamanda kendi aile onurlarını zedeleyici bir bakışla algılamakta; böylece okuldaki fiziki cezayı onamakta ve tekrarlamaktadırlar.

Başka bir deyişle, çocuk sadece okulda değil evde de korumasız, çaresiz, kısaca mağdur durumdadır.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Daha ağır şekilde cezalandırılmamı istiyorlar	65,4	21,0	6,4	7,1
Bana onlar da kızıyor/ceza veriyorlar	53,0	31,1	8,3	7,6

Ancak bunu sadece çocukların aczi olarak değil, ailelerin de çaresizliği olarak okumakta fayda olacaktır.

Ailelerin Çocuklarını Cezalandırma Durumu

Okulda cezalandırılan çocukların %47'si farklı sıklıklarda, aynı nedenle evlerinde de cezalandırılmaktadırlar. Ailenin bu yaklaşımı okulun verdiği cezayı onayladığını göstermektedir.

6.3.5. Okulla İşbirliği Değil, Bilgi Alma

Ailelerin çocuklarıyla ilgili herhangi bir olumsuz durumda, okulla belirli bir işbirliği yaptığı tespit edilmekle birlikte, esasında bu daha çok bir bilgi alma durumuyla sınırlı kalmaktadır.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Müdür ve öğretmenlerle işbirliği yapıyorlar	43,7	21,8	12,6	21,8
Okula gelerek bilgi alıyorlar	17,0	28,3	24,6	30,1

6.3.6. Okuiu Haksız Bulma

Aileler, genelde müdür ve öğretmenleri haklı bulmakta; kesin bir dille ("her zaman"), kendi çocuğunun haksız olmayacağını söyleyenler, sadece % 12'ler düzeyinde kalmaktadır. Bu da, evdeki şiddetle okuldaki şiddetin birbiriyle örtüştüğü; aynı meşruiyet zemininde yükseldiği anlamına gelmektedir.

Öğrencinin Uyarı ve Ceza Alması Durumunda Ailesinin Verdiği Tepkiler				
	Hiç	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
Müdür ve öğretmenleri haksız buluyorlar	47,8	35,1	9,3	7,9
"Benim çocuğum yapmaz" diyorlar	41,6	33,1	13,0	12,3

6.4. Değerlendirme ve Tartışma

Olumlu bir sosyal iklim öğrencilerin öz saygılarını ve akademik başarılarını kuvvetlendirirken; rekabet, düşmanlık ve uzaklaşma iklimine sahip sınıflar kaygı ve huzursuzluğu artırarak öğrencilerin entelektüel gelişimlerini zorlaştırmakta mıdır?

Bir kısım araştırma bu yönde sonuçlar vermektedir. Şiddet, eğitimin amacının gerçekleşmesini engellemekte; şiddetin kullanıldığı sınıflarda iklim gerginleşmekte ve gerginleşen insanların öğrenme kapasiteleri düşmektedir. Fiziksel ya da psikolojik istismara uğrayan çocuğun kişiliği tahrip olmakta, onuru zedelenmekte, gururu incinmekte ve kendisini değersiz bulmaktadır. Korkuya dayalı bir eğitim çocukta, korkaklık, pısrıklık, kendine güvensizlik, zorba karşısında itaat, zor ortadan kalktıktan sonra isyankarlık ve saldırganlık gibi etkiler yaratmaktadır. Bu tür ortamlar, öğrencinin "**olumsuz benlik tasarımı**" oluşturmasına yol açmaktadır. (Çubukçu, 1999).

Yine "şiddete tanıklık etmek" de sorunun bir başka önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bir sınıfta sadece şiddete maruz kalan öğrenci değil, sınıfta bulunan tüm öğrenciler etkilenmekte, diğer öğrenciler de yapılan hareketi kendilerine yapılmış saymakta, her an kendilerinin de o akibete

uğrama riski taşıdıklarını düşünmektedir. Öğretmeni tarafından kendisi ya da bir arkadaşı dövülen, hakarete uğrayan ve aşağılanan bir öğrencinin öğretmenle artık olumlu bir özdeşim kurması da zorlaşmaktadır (Çınar, 1999: 44).

Bu araştırmada da, cezalandırıcı disiplin yöntemlerinin çocukların fizyolojik ve güven gereksinimlerinin doyumunu engellediği görülmüştür. Öğrenciler kendilerini **"aşağılanmış"**, **"tehdit edilmiş"**, **"reddedilmiş"** hissetmekte ve sonuçta ya daha fazla **"içe kapanmakta"** ve/ya da **"psiko-somatik"** düzeye varan tepkiler göstermektedir. Sadece kendi benlik algılan değil, arkadaş ve aileleri önünde de **"alay"** ve/ya **"utanma-uzaklaşma"** durumuyla karşı karşıya gelmektedirler.

Bazı aileler, okulda ceza alan çocuklarını **"haksız bularak"** ve evde de **"cezalandırarak"** okulun yaptığını onayladıklarını göstermektedirler. Bu durum; arzu edilmese de, bazı olumsuz durumlardan ders çıkarmak için olası bir fırsatı da, daha ağır ikinci bir yıkıma dönüştürmektedir. Belki de, ailelerin bu tavırları aslında çocuğun "başarısızlığını" kendi başarısızlığı olarak algılaması ve bunu kabullenmekteki zorlanmalarından kaynaklanmaktadır. Bulgular dikkatle izlendiğinde, bir kısım ailenin durumdan **"bozulduğu"**, **"utandığı"** ve **"okula gelmek istemediği"** görülmektedir.

Sınıfında değişik biçimlerde şiddet teknikleri kullanan öğretmen, bilerek ya da bilmeyerek bu teknikleri öğrencilerine de öğretmektedir. Öğrenciler **"gözleme dayalı öğrenme"** yoluyla öğrendikleri bu tür sorun çözme tekniklerini, yaşamlarının diğer alanlarına taşımakta (Çınar, 1999: 44) olup; bu çalışmada da % 50'den fazlası "fırsat bulsalar aynı karşılığı vermek istediklerini" açıkça beyan etmektedir.

Ancak gerek mevcut çalışmaların, gerekse bu bölümde bizlerin öne sürdüğü hususlar iki olgu kümesinin (kötü muamele ile çocukların sıkıntılı durumlarının) varlığını göstermekte ise de; bu iki olgu kümesi arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğu açık değildir. Aynı ortamda iki olgu kümesinin bulunması; bunlar arasında bir ilişkinin olduğunu belki gösterir ancak ilişkinin **"açıklayıcılığını/nedenselliğini"** göstermez. Bunun için birinin diğerini nasıl oluşturduğuna da yani süreç ve mekanizmaya da yanıt aranmalıdır. Bu sorulara önümüzdeki bölümlerde bazı ipuçları sağlanmaya çalışılacaktır.

